

Η σύσταση των ονείρων

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η μελέτη του κ. Δημήτρη Τσιολακίδη για τη θεολογική εξέταση της φροϋδικής ανάλυσης των ονείρων (προηγούμενη δημοσίευση:<http://www.remptousia.gr/?p=91834>) προχωρά στο παρόν δημοσίευμα στην εξέταση της σύστασης των ονείρων.

Ένα δεύτερο σημείο είναι ότι η ψυχή δεν αντιλαμβάνεται τη διαφορά μεταξύ των εικόνων που εναλλάσσονται κατά τη βούληση με αυτές στις οποίες η βούληση δεν έχει καμία επίδραση. Εν ολίγοις η ψυχή πιστεύει στις εικόνες και στον υποκειμενικό κόσμο του ονείρου, γιατί είναι αποσπασμένη από τον εξωτερικό κόσμο με αποτέλεσμα να τον παραβλέπει. Κυρίαρχη αντίληψη λοιπόν καθίσταται αυτή που θεωρεί ως ουσιαστικότερο χαρακτηριστικό της ονειρικής ζωής την λήθη του εξωτερικού κόσμου. Σύμφωνα με τον Μπούρνταχ στη λήθη το ουσιώδες είναι η απουσία ενδιαφέροντος για τους ερεθισμούς και όχι η παύση των ερεθισμών. Αυτό θα οδηγούσε σε διακοπή της σύνδεσης της ψυχής με τον εξωτερικό κόσμο και συνεπώς νέκρωση των αισθητικών οργάνων, καταργώντας έτσι τη δυνατότητα να αφυπνιστούμε μετά το ξύπνημα. Η παρουσία των αισθήσεων κατά τη διάρκεια του ύπνου είναι αναμφίβολη.

Επομένως η θεωρία της λήθης με ή χωρίς τις παραπάνω διαπιστώσεις δεν είναι ικανή να φανερώσει όλες τις ονειρικές παραδοξότητες ώστε να μπορούμε να εξηγούμε ένα όνειρο αποδίδοντάς τις ψευδαισθήσεις του σε παραστάσεις που με τη σειρά τους οδηγούν σε σκέψεις. Τελικά γίνεται παραδεκτό ότι στοιχεία της παραστασιακής ζωής της εγρήγορσης υφίστανται μεταμορφώσεις. Στο σημείο αυτό παρουσιάζεται από τον Φρόυντ το σχετικό απόσπασμα του Στράμπελ σύμφωνα με την άποψη του οποίου, κεφαλαιώδης παράγοντας της παραδοξότητας

είναι η αφαίρεση της ψυχικής αξίας των εικόνων της εν εγρηγόρση ζωής πράγμα που σημαίνει και περιορισμένη δραστηριότητα του πνεύματος. Στη συνέχεια παρατίθενται απόψεις που αναφέρονται στα χαρακτηριστικά των ονειρικών εικόνων τα οποία συνίστανται στην ασυναρτησία, στη δόση παραλογισμού και αναχρονισμού, και σε συμπτώματα νοητικής και ψυχικής αναρχίας. Το όνειρο ελεύθερο από την εποπτεία της λογικής λειτουργεί με τους δικούς του ακαθόριστους νόμους καθιστώντας τις περισσότερες φορές το περιεχόμενό του ως παράλογο. Είναι αδύνατο να δομηθούν λογικά συμπεράσματα τιθέμενα στην αρχή της αιτιότητας. Ωστόσο όσοι συγγραφείς συμμερίζονται τις προαναφερθείσες απόψεις συμφωνούν στην παρουσία ιχνών διανοητικής δραστηριότητας υπό την μορφή διανοητικών καταλοίπων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται η δραστηριότητα της συνείδησης η οποία και καθιστά δυνατή τη γνώση του ονείρου.

Από το σύνολο των απόψεων που σχετίζονται με τα παραπάνω τις οποίες εκθέτει ο Φρόυντ, κρατάμε αυτή του Σπίττα που αναφέρει ότι «το όνειρο κρατεί μόνο την συνείδηση γενικά και όχι την αυτοσυνειδησία.»[29]Ενδεχομένως θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε την φάση αυτή με την κατάσταση του κενού εαυτού όπου το υποκείμενο δεν έχει συνείδηση της ατομικότητάς του. Σε ότι αφορά τους νόμους με τους οποίους συμπεριφέρεται το όνειρο κατά τον Στρώμπελ η συμπεριφορά του ονείρου ρυθμίζεται «είτε σύμφωνα με τους νόμους των παραστάσεων, είτε σύμφωνα με τους νόμους των οργανικών ερεθισμών που συνοδεύονται από παραστάσεις, δηλαδή χωρίς να μπορούν να επιδράσουν επάνω του ο στοχασμός και λογική, το αισθητικό γούστο και η ηθική κρίση».[30]

Οι παραπάνω θέσεις εκλαμβάνουν το σχηματισμό του ονείρου ένα «σύνολο αισθητηριακών ερεθισμών που προκαλεί στην ψυχή ένα ορισμένο αριθμό εικόνων που παρουσιάζονται με τη μορφή ψευδαισθήσεων».[31]Η σύνδεση των ψευδαισθήσεων αυτών γίνεται σύμφωνα με τους συνειρμικούς νόμους των ιδεών, οι οποίοι στη συνέχεια προκαλούν μία σειρά νέες εικόνες, τοποθετημένες θα λέγαμε με υποτυπώδη τάξη. Ωστόσο παρά τη διατύπωση αυτή δεν προσδιορίζονται οι αφορμές που προκαλούν την αφύπνιση των εικόνων οι οποίες οφείλονται σε εξωτερικά ερεθίσματα.

Οι συνειρμοί που ενώνουν τις εικόνες είναι διάφοροι εκείνων που ενεργούν κατά την εγρηγόρση. Οι δυσδιάκριτες συνδέσεις των παραστάσεων βαθύνουν ακόμα περισσότερο τη σκιά των ασύνδετων συνειρμών. Ο Μωρύ τον οποίο επικαλείται ο Φρόυντ καταλήγει σε μία αναλογία ανάμεσα στο όνειρο και σε κάποιες διανοητικές διαταραχές, και αναφέρονται δύο σχετικά παραδείγματα τα οποία παρέδωσε ο Μωρύ. Ο φαινομενικός παραλογισμός του ονείρου δεν είναι αρκετός

για να αποτρέψει την αναζήτηση ενός κρυφού νοήματος στο όνειρο ή την παραδοχή της διανοητικής απόδοσης του ονείρου, από την οποία απουσιάζει μόνο η αντίληψη ενώ είναι αναλλοίωτες φαντασία, διάνοια, βούληση και ηθικότητα, και βρίσκουν εφαρμογή σε αντικείμενα που είναι φανταστικά και κινούνται. Τοιουτοτρόπως η ανάλυση στο υφάδι του ονείρου αναζητά την απόδειξη και τη διασφάλιση μιας λογικής εξήγησης απέναντι στη φαινομενική ασυναρτησία του ονείρου που θα την κάνει κατανοητή, θα τη θέσει στην αρχή της αιτιότητας, και θα καλύπτει όλες τις περιπτώσεις. Επίσης θα συμφιλιώνει τις αντιθέσεις μεταξύ ομαλού και άλογου ονείρου, και μεταξύ των μερίδων όπου η μια αποδίδει ψυχική αξία στο όνειρο, και η άλλη υποτιμά την ψυχική δραστηριότητα(επιμένει στα σωματικά αίτια του ερεθισμού).

Στο τέλος του κεφαλαίου τονίζεται η εντυπωσιακή παρουσία της μνήμης μεταξύ των δραστηριοτήτων που εμφανίζονται στα όνειρα.

Επισημαίνεται η θέση παλαιότερων συγγραφέων που απέδιδαν ανώτερες ιδιότητες στο όνειρο με κυρίαρχη την ιδιότητα να κινείται ελεύθερα στο χώρο και στο χρόνο, και η άποψη των νεότερων που την θέτει ως ψευδαισθητικό πλεονέκτημα. Ανοιχτό προς διερεύνηση παραμένει το θέμα της « φαινομενικής διάρκειας των ονείρων», [32]όπως επίσης παραμένουν οι επιφυλάξεις για αποδοχή ή άρνηση της Μαντικής ικανότητας του ονείρου. Ο Φρόυντ αντλεί τη βεβαιότητα από σχετικές εκθέσεις και τη συλλογή του Σαμπανέζ «πώς το όνειρο εξακολουθεί τις διανοητικές εργασίες της ημέρας και μπορεί να τις οδηγήσει σε αποτελέσματα όπου δεν είχαν φθάσει στη διάρκεια της ημέρας». [33] Παρότι δέχεται το γεγονός αυτό παραδέχεται ότι η ερμηνεία του συναντά εμπόδια που άπτονται σε «αντιρρήσεις αρχής». [34]

[29] Αυτόθι σ.56

[30] Αυτόθι σ.57

[31] Αυτόθι σ.57

[32] Αυτόθι σ.62

[33] Αυτόθι σ.62

[34] Αυτόθι σ.62